

Mosty v antickém Římě

V antice lidé nejčastěji přecházeli vodní toky brodem. Jen přes větší toky se stavěly mosty - nejprve dřevěné, později kamenné. Výbornými staviteli kamenných mostů byli Etruskové, kteří používali i valené klenby. Hlavní součástí mostů byly pilíře z kvádrů spojené valenou klenbou (popř. i v patrech nad sebou). Mosty měly jízdní dráhu, chodníky pro pěší a postranní zábradlí. V Římě byly navíc označeny nápisy. Některé mosty měly sochařskou výzdobu, příp. vstupní oblouk.

Nejstarší římský most spojoval oba břehy Tibery někde mezi Janikulem a planinou přiléhající k západnímu svahu Aventinu. Byl postaven ze dřeva, na pilířích zaražených do dna řeky a podle toho byl nazýván jako kolový most (*pons sublicius*). Jeho stavba byla připisována čtvrtému římskému králi Ancu Marciovi. Nad mostem dohlíželo kolegium pontifiků. Jeho zachování bylo otázkou náboženství a jakékoliv poškození bylo považováno za věštné znamení. Římané dlouho most opravovali přidržující se původní podoby. Každoročně 14. května shazovali Římané z mostu do Tibery 27 slaměných panáků na připomínku 27 Řeků takto obětovaných v polovině 3. stol na příkaz Sibyllských knih. Poslední zmínka o tomto mostě je ze 4. stol. n. l.

První kamenný most byl přes Tiberu postaven ve 2. stol. př. n. l. a byl nazván podle svého stavitele cenzora Marka Aemilia Lepida - *pons Aemilius*. Most se nacházel severně od kolového mostu a jižně od Tiberského ostrova. Byl rozestavěn r. 179 př. n. l. a původně měl jen kamenné pilíře. Dokončen byl r. 142 př. n. l. cenzory P. Scipionem Aemilianem a L. Mummiem. Tehdy byly jeho pilíře spojeny zděnými oblouky. Ve středověku byl nazýván také *pons senatorum*, *pons S. Mariae* nebo *pons maior*. Podle zmíněného stavitele Aemilia Lepida se mostu přezdívalo i *pons Lepidi* a podle materiálu zase *pons lapideus*. Most byl několikrát zbořen a zase postaven. R. 1557 poničila most povodeň, ale papež Řehoř XIII jej nechal opravit. Od r. 1598 až dodnes je zříceninou známou dnes pod jménem *ponte rotto* (rozbitý, zničený most). Dnes funkci tohoto mostu přebírá opodál stojící kovový most *ponte Palatino*.

Na sklonku republiky byly postaveny další dva kamenné mosty. Spojovaly tiberský ostrov s protilehlými břehy. Fabriciův most (*pons Fabricius*) vede na východní břeh řeky a byl postaven r. 62 př. n. l. Most je dlouhý 62 m a 5,5 m široký. Je tvořen dvěma širokými oblouky a uprostřed podepřen pilířem. Byl postaven z tufové horniny (hornina ze sopečného popela). Dnes je zvnějšku obložen cihlami a travertinem. Dodnes je na travertinové části obou jeho oblouků (z obou stran - tedy celkem 4x) zachován nápis: *L. Fabricius C. f. cur. viar. faciundum coeravit* a uprostřed nápis: *eidemque probavett*. Tedy: „Lucius Fabricius, Gaiův syn, správce cest, se postaral o stavbu mostu a schválil ji.“ Pod nápisem na oblouku blíže k městu je menším písmem připsáno: *Q. Lepidus M. f. M. Lollius M. f. cos ex s. c. probaverunt*. Tento nápis odkazuje na opravu mostu r. 21 př. n. l. po povodni, která město zasáhla r. 23 př. n. l.¹ Most prošel rekonstrukcí ještě r. 1679, kdy nechal papež Inocenc zbudovat

¹ Cass. Dio LIII. 33

současné zábradlí. Původní zábradlí bylo rozděleno na části několika pilastry, na kterých stály čtyřhlavé hermovky a mezi nimi se táhla bronzová balustráda. Dva pilastry s hermovkami na východním břehu jsou původní. Podle nich se mostu někdy přezdívá *ponte quattro capi*. Úpravy provedené papežem Inocentem XI připomíná deska s nápisem: *Innocentius XI pont. max. / duos uno in ponte Fabricium ac Cestium / senio labentes onere laborantes / in pristinum decus ac publicum commodum / firmiore latere ac duriore vestigio / fultos stratosque restituit / anno MDCLXXIX / pont. sui III*. Ve středověku se mostu pro jeho polohu blízko ghetta říkalo *pons Iudaeorum*.

Cestiův most (*pons Cestius*) směřující na západ k Janikulu byl vystavěn ve 40. letech 1. stol. př. n. l. L. Cestiem. Ve 4. stol. n. l. byl most přestavěn císaři Valentinianem I., Valentem a Gratianem. R. 370 byl most přejmenován na *pons Gratiani*. Most byl přestavěn za pomoci tufu a peperina (hnědý nebo šedý tuf). Část materiálu byla použita z portiku nedalekého Marcellova divadla. Přestavbu nám připomíná nápis: *...pontem felicis nominis Gratiani in usum senatus ac populi Romani constitui dedicarique iusserunt*. Tento most bohužel neměl takové štěstí jako Fabriciův most a dodnes se nám celý nedochoval. Mezi 12. stol. a rokem 1834 byl několikrát restaurován. Mezi lety 1888 a 1892 došlo k výstavbě nového nábřeží a k rozšiřování koryta řeky. Most byl tedy stržen a na jeho místě byl postaven most nový. Vzhledem k tomu, že na ostrově stojí v blízkosti mostu kostel S. Bartolomeo all'Isola, je most znám také pod jménem *ponte di San Bartolomeo*.

V 1. pol. 2. stol. n. l. dal císař Hadrián vystavět mauzoleum. To spojil r. 134 s druhou stranou Tibery Aeliovým mostem - *pons Aelius*. Ještě ve středověku byl na jeho zábradlí nápis *Imp. Caesar divi Traiani Parthici filius, divi Nervae nepos Traianus Hadrianus Augustus, pontif. maxim. tribunic. potest. XVIII cos. III. p. p. fecit*. Mostu se podle císaře přezdívalo *pons Hadriani*. Byl vystavěn z peperinu a obložen travertinem. Původně měl osm oblouků. Tři z nich stály v korytě řeky, dva a tři na březích. Mostu se na počátku středověku přezdívalo také *pons Sancti Petri*. Když bylo Hadriánovo mauzoleum přejmenováno na *castel Sant'Angelo*, změnilo se i jméno mostu na *ponte Sant'Angello*. Na podzim r. 1450 davy poutníků poničily zábradlí (s částí se kus mostu zřítíl a skoro 200 jich v Tibeře utonulo). Papež Mikuláš V. je sice nechal opravit, ale nápis již neobnovil. Roku 1527 zde papež Klement VII nechal vztyčit sochy sv. Petra a sv. Pavla a mezi lety 1669 a 1671 nechal papež Klement XI umístit na zábradlí sochy andělů. V r. 1892 byly, v rámci přestavby nábřeží, mostu strženy oblouky stojící nad pevninou a zůstaly jen tři prostřední.

Za principátu přibyly ještě další mosty: Agrippův (*pons Agrippae*), jehož pilíře byly nalezeny na dně řeky cca 160 metrů severně od dnešního *ponte Sisto*. Neronův most (*pons Neronianus*) stával jižně od mostu Aeliova, těsně u současného *ponte Vittorio Emanuele* naproti nemocnici S. Spirito in Sassia. Přes most vedla na sever *Via triumphalis*. Ještě ve středověku bylo možné spatřit jeho torzo. Jižně ode všech mostů nechal ve druhé pol. 3. stol. císař Probus vystavět *pons Probi*. Roku 374 most vážně poničila povodeň, tak jej nechal císař Theodosius I. přestavit. Most byl tedy ve středověku znám pod jménem *pons Marmoreus Theodosii*.

Aureliův most (*pons Aurelius*) byl vystavěn na počátku 3. stol. n. l. pravděpodobně císařem Caracallou (celým jménem: Marcus Aurelius Severus Antoninus). Ve středověku byl tedy znám spíše pod jmény *pons Antoninus*, *pons Antonini in arenula* nebo *pons Ianicularis*. Most ležel jižně od Agrippova mostu a, jak poslední název napovídá, spojoval levý břeh Tibery s pahorkem Janikul. Most byl pravděpodobně v letech 365-366 přestavován císařem Valentinianem I. a nějakou dobu nesl i jeho jméno (*pons Valentinianus*). R. 1878 byly v řece objeveny zbytky tohoto mostu i s útržky nápisů připomínajících stavbu (úpravu) mostu císařem Valentinianem. V korytu řeky se našly také úlomky bronzových soch. Roku 772 byl most částečně zničen, tak se mu také říkávalo *pons ruptus*. Papež Sixtus IV jej nechal r. 1475 opravit. Podle něj dnes most nese název *ponte Sisto*.

Za zmínku stojí ještě dva mosty. *Pons Caligulae* byl dřevěný most táhnoucí se nad údolím mezi pahorky Palatin a Kapitol a vedl od císařova paláce ke kapitolskému chrámu, vedl dokonce nad chrámem božského Augusta. Po císařově smrti byl most stržen.

Mulvijský most leží za hradbami Říma, přesněji 3km severně od hradeb. Proslul coby místo vítězství Konstantina I. nad císařem Maxentiem r. 312 n. l. Částečně je dochován dosud.

Bibliografie

BRTNICKÝ, Ladislav. *Topografie starověkého Říma*. Praha, 1925.

BURIAN, Jan. *Řím : světla a stíny antického velkoměsta*. Vyd. 1. Praha : Svoboda, 1970. 285 s.

Mosty. In: LÖWE, Gerhard a Heinrich Alexander STOLL. *ABC antiky*. 2. přeprac. vyd., v IŽ 1. Praha: Ivo Železný, 2000, 467 s.

Mosty. In: *Encyklopedie antiky*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1973, 744 s.

PLATNER, Samuel Ball. *A Topographical Dictionary of Ancient Rome*. London : Oxford University Press, 1929, s. 396-402. Dostupné z:

http://www.lib.uchicago.edu/cgi-bin/eos/eos_title.pl?callnum=DG16.P72 [cit. 26.9.2015].